

Η προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρόκληση με πολλούς αποδέκτες

Η μεγαλύτερη ευκαιρία του Ελληνισμού να προκαλέσει ρήγματα στην επεκτατική στρατηγική της Άγκυρας, ενδέχεται να περάσει ανεκμετάλλευτη, εάν τελικώς η Αθήνα και η Λευκωσία πουν στην σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου «ναι» χωρίς όρους στο να τεθεί η Τουρκία σε τροχιά ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι πληροφορίες που υπάρχουν μέχρι την στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, οδηγούν σ' αυτό το συμπέρασμα, τουλάχιστον σ' ό,τι αφορά την στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Εάν εξαιρεθεί αυτό το όχι και τόσο πιθανό ενδεχόμενο, ο δρόμος της Τουρκίας προς την Ευρώπη φαίνεται να ανοίγει πια, παρ' ότι θα είναι στρωμένος με αυστηρούς όρους, σημαντικούς περιορισμούς και κυρίως δεν θα οδηγεί υποχρεωτικά στην πλήρη ένταξη. Τον τελευταίο λόγο τον έχει, βεβαίως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αλλά, σύμφωνα μ' όλες τις ενδείξεις, η απόφασή του δεν αναμένεται να είναι σημαντικά διαφορετική από την εισήγηση της Κομισιόν.

Είναι γεγονός ότι όσο πλησιάζει η ώρα, τόσο σε διάφορες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες κερδίζουν έδαφος δεύτερες σκέψεις και εκφράζονται επιφυλάξεις για την σκοπιμότητα μιας τέτοιας απόφασης. Παρ' όλα αυτά, οι πιθανότητες να απορριφθεί το αίτημα της Άγκυρας από άλλη χώρα-μέλος είναι αμελητέες. Αυτό ισχύει ακόμα και για όσους από τους εταί-

ρους μας είναι σαφώς αντίθετοι, όπως π.χ. η Αυστρία. Η πίεση των Αμερικανών είναι αρκούντως ασφυκτική για να παραβλεφθεί, ιδιαιτέρως όταν δεν διακυβεύονται άμεσα εθνικά συμφέροντα, όπως στην περίπτωση της Ελλάδας και της Κύπρου. Κι αυτή την φορά, οι Ευρωπαίοι απέφυγαν να αντιμετωπίσουν κατά πρόσωπο και με στρατηγικούς όρους το ζήτημα του εάν η Τουρκία έχει ή όχι θέση στην Ένωση. Προτίμησαν και πάλι να πετάξουν την μπάλα στο μέλλον. Άναψαν το πράσινο φως, αλλά ταυτοχρόνως εισήγαγαν ρήτρες και δεικλίδες ασφαλείας, που δεν ίσχυσαν για καμία άλλη υποψήφια χώρα.

Προβλέπεται π.χ. το ενδεχόμενο η χρηματοδότηση της Τουρκίας από τα διαρθρωτικά ταμεία και την κοινή αγροτική πολιτική να είναι για μεγάλη μεταβατική περίοδο μειωμένη. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η γειτονική μας χώρα θα επωφεληθεί πολύ λιγότερο από τις δύο αυτές κοινοτικές πολιτικές αναδιανομής του πλούτου. Επίσης, εάν η γειτονική μας χώρα δεν προσαρμοστεί επαρκώς ή υπαναχωρήσει στην πράξη από ανειλημμένες υποχρεώσεις της, η Κομισιόν θα εισηγηθεί την αναστολή των διαπραγματεύσεων, η οποία θα αποφασιστεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η αναστολή θα είναι εφικτή, αλλά όχι εύκολη. Στις Βρυξέλλες ομολογούν ότι στο νομοθετικό επίπεδο η κυβέρνηση Ερντογάν έχει ήδη πραγματοποιήσει τεράστια βήματα προσαρμογής, αλλά έχουν επίγνωση ότι το πρόβλημα στην Τουρκία ήταν πάντα η εφαρμογή των νόμων.

Δεδομένου ότι πολλές χώρες-μέλη φοβούνται ότι η αγορά εργασίας τους θα πλημμυρίσει από Τούρκους μετανάστες, προβλέπεται ειδικός περιορισμός στην ελευθερία εγκατάστασης εργαζομένων σε όλα τα κράτη-μέλη. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στην έκθεση «μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο μόνιμων μέτρων». Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την Ελλάδα. Εάν τελικώς δεν ισχύσουν μόνιμοι περιορισμοί, θα είναι ζήτημα χρόνου να αλλοιωθεί ποιοτικά η πληθυσμιακή σύνθεση τουλάχιστον της Θράκης και των νησιών του ανατολικού Αιγαίου. Γι' αυτό το κρίσιμο ζήτημα και για άλλα συναφή, δυστυχώς δεν έχει γίνει στην χώρα μας καμία δημόσια συζήτηση. Οι τακτικοί υπολογισμοί έχουν κυριαρχήσει τόσο, που δεν έχουν αφήσει τον παραμικρό χώρο σε επιβεβλημένους στρατηγικούς προβληματισμούς. Οι πολιτικές ηγεσίες στην Ελλάδα έχουν την τάση να μην συνυπολογίζουν αυτά που μπορούν να συμβούν μετά από τόσα πολλά χρόνια. Η 15ετία, όμως, είναι μικρό διάστημα εάν κριθεί με μέτρο τον ιστορικό χρόνο.

Δεν αποκλείεται να επιβεβαιωθούν όσοι ισχυρίζονται από τώρα ότι μετά από πολλά χρόνια προσαρμογής στα ευρωπαϊκά πρότυπα, η Τουρ-

κία θα είναι τελείως διαφορετική και στο επίπεδο της οικονομίας και στο επίπεδο της πολιτικής συμπεριφοράς. Θα ήταν επιπόλαιο, όμως, για ένα τόσο κρίσιμο εθνικό ζήτημα η Αθήνα να στηριχθεί απολύτως σε μία τέτοια εκτίμηση. Κατά συνέπεια, όσο άλλοι εταίροι παίζουν το χαρτί του μόνιμου περιορισμού στην ελευθερία εγκατάστασης, έχει καλώς. Εάν, όμως, στην πορεία για διάφορους λόγους αυτοί υποχωρήσουν, η Ελλάδα και η Κύπρος πρέπει να απαιτήσουν εγκαίρως αυτή η ελευθερία να μην ισχύσει για την επικράτειά τους. Το σημαντικότερο, όμως, είναι ότι για πρώτη φορά αφήνεται ανοικτό το ενδεχόμενο η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων να μην οδηγήσει στην πλήρη ένταξη. Μέχρι τώρα, ο τρόπος που λειτουργούν οι κοινοτικοί θεσμοί δεν άφηνε καμία αμφιβολία για την κατάληξη αυτής της διαδικασίας. Όλα αυτά, πάντως, έχουν σχετική αξία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα μπορεί να επικαλεστεί τις αναπόφευκτες τουρκικές ολιγωρίες για να καθυστερήσει τις διαπραγματεύσεις. Όταν αυτές ολοκληρωθούν, όμως, δεν θα μπορέσει από πολιτικής απόψεως να αρνηθεί στην Τουρκία να γίνει μέλος. Θα έχει δημιουργηθεί μία κατάσταση, που δεν θα μπορεί να ανατραπεί. Θα ήταν, άλλωστε, άδικο για την γειτονική μας χώρα, να της πουν τότε ότι δεν έχει θέση στην Ενωμένη Ευρώπη. Μ' αυτή την έννοια, η καθοριστική απόφαση σ' αυτό το επίπεδο θα ληφθεί τον Δεκέμβριο κι όχι κάποτε στο μέλλον.

Οι ειδικές ρήτρες που συμπεριλαμβάνονται στην έκθεση της Κομισιόν και κατά πάσα πιθανότητα θα συμπεριληφθούν και στην απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου έχουν ως κύριο στόχο να διασχεδάσουν αφενός τις ανησυχίες πολλών κυβερνήσεων κι αφετέρου την έντονη αντίθεση της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης. Όπως φαίνεται και από τις σχετικές δημοσκοπήσεις, οι πολίτες αντιτίθενται, επειδή θεωρούν ότι η Τουρκία δεν ανήκει στην ευρωπαϊκή οικογένεια κι όχι επειδή δεν πληροί ακόμα τα κριτήρια της Κοπεγχάγης. Με άλλα λόγια, η αντίθεσή τους είναι πολιτισμικού χαρακτήρα και γι' αυτό θεμελιώδης. Το γεγονός αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, γιατί ορισμένες κυβερνήσεις, στην προσπάθειά τους να μην αναλάβουν οι ίδιες την ευθύνη ενός κατηγορηματικού «όχι», πέταξαν το μπαλάκι στο μέλλον και στους λαούς τους. Έχουν δεσμευθεί ότι κάποια στιγμή στο μέλλον θα διενεργήσουν σχετικά δημοψηφίσματα. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι ακόμα κι αν τότε η Κομισιόν δώσει την δική της έγκριση, ακόμα κι αν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πει το δικό του «ναι», η Τουρκία μπορεί να μείνει εκτός Ευρώπης, επειδή κάποιο ή κάποια από τα σχετικά δημοψηφίσματα θα της κλείσουν την πόρτα. Λαμβάνοντας υπόψη τουλάχιστον το τωρινό κλίμα, ένα τέτοιο ενδεχόμενο είναι πιθανό.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως οργανισμός, προτίμησε να οχυρωθεί πίσω από τα κριτήρια της Κοπεγχάγης, αντί να απαντήσει στο ερώτημα εάν η Τουρκία έχει ή όχι θέση στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Με τις γραφειοκρατικές μεθοδεύσεις απέφυγε να έλθει αντιμέτωπη και με το στρατηγικό ζήτημα και με τις εσωτερικές της αντιθέσεις για το θέμα. Το πρακτικό αποτέλεσμα είναι ότι η κρίσιμη απόφαση του Δεκεμβρίου θα ληφθεί όχι επειδή η Ευρώπη θέλει την Τουρκία, αλλά επειδή δεν μπορεί να της πει όχι! Οι Ευρωπαίοι σύρονται σε μία απόφαση, της οποίας οι επιπτώσεις τρομάζουν και τους ίδιους. Είναι αξιοσημείωτο ότι η ενταξιακή πορεία της Τουρκίας κατά έναν ειδικό τρόπο συμπυκνώνει τα πιο κρίσιμα στρατηγικά διλήμματα της Ευρώπης: τον βαθμό εμβάθυνσης και ειδικά το ζητούμενο της πολιτικής ενοποίησης, την ισορροπία στις ευρωπαϊκές σχέσεις και βεβαίως τον χαρακτήρα της ίδιας της Ένωσης, που έχει άμεση σχέση με τα όρια της διεύρυνσης. Δεν είναι μόνον η Τουρκία που θα μεταλλάξει κατά την διάρκεια της προσαρμογής της. Η ένταξη μίας τόσο μεγάλης μουσουλμανικής χώρας εκ των πραγμάτων θα επιφέρει σημαντικότερη μετάλλαξη όχι μόνο της πολιτισμικής, αλλά και της πολιτικής φυσιογνωμίας της Ευρώπης.

Οι ΗΠΑ έχουν εδώ και χρόνια αναλάβει την εργολαβία να θέσουν την Τουρκία σε τροχιά ένταξης. Επικαλούνται το στερεότυπο του ισλαμικού κινδύνου, αλλά η στάση τους οφείλεται περισσότερο στην στρατηγική εκτίμησή τους ότι η ένταξή της θα αποδυναμώσει την Ε.Ε.:

- Πρώτον, γιατί θα την γονατίσει οικονομικά, αφού ο κοινοτικός προϋπολογισμός δεν θα αποφύγει στο τέλος να πληρώσει μεγάλο μέρος από το τεράστιο κόστος του εκσυγχρονισμού της υπανάπτυκτης τουρκικής οικονομίας.
- Δεύτερον, γιατί κατά πάσα πιθανότητα θα παρεμποδίσει την πολιτική χειραφέτηση της Γηραιάς Ηπείρου. Οι Τούρκοι δεν αναμένεται να εγκαταλείψουν την ειδική σχέση τους με την Ουάσινγκτον. Επιπροσθέτως, ο πληθωρικός εθνικισμός και η νοοτροπία τους καθιστά τους γείτονές μας αρνητικούς σ' οτιδήποτε μειώνει την κυριαρχία τους και περιορίζει το «εθνικό εγώ», προκειμένου να καταστεί δυνατή η χάραξη μίας κοινής ευρωπαϊκής γραμμής. Κατά συνέπεια θα είναι άκρως επιφυλακτικοί απέναντι στις προσπάθειες πολιτικής ενοποίησης.
- Όλο αυτό το διάστημα, πάντως, οι Αμερικανοί απέφυγαν να ασκήσουν ωμές πιέσεις, όπως είχαν πράξει προ διετίας. Κατά μία ερμηνεία, είναι δυσαρεστημένοι με την στάση της Άγκυρας στο πρόβλημα του Ιράκ. Αυτό συμβαίνει, αλλά η πιθανότερη εξήγηση

είναι ότι εδώ και καιρό ήταν βέβαιοι πως — έστω και με όρους — θα ικανοποιηθεί το τουρκικό αίτημα. Κατά συνέπεια, δεν είχαν κανένα λόγο να σηκώσουν το θέμα.

Η Αθήνα υποστηρίζει την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με επιχειρηματολογία εθνικής κι όχι κοινοτικής σκοπιμότητας. Προ ετών έπαψε να παίζει τον ρόλο του αναχώματος στον ευρωπαϊκό προσανατολισμό της Τουρκίας, που ας σημειωθεί έφερε πολλούς καρπούς και άνοιξε τον δρόμο για να τεθεί η Κύπρος σε τροχιά ένταξης. Αλλάζοντας γραμμή, υποχρέωσε τους Ευρωπαίους, που μέχρι πριν από λίγα χρόνια κρύβονταν πίσω από τα ελληνικά «όχι», να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Ίπενθυμίζουμε ότι παλαιότερα ακόμα και η επίκληση από Έλληνες της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην γειτονική μας χώρα αντιμετωπιζόταν κατά κανόνα από τους εταίρους σαν μέρος της ελληνοτουρκικής διαμάχης! Στην ελληνική ελίτ έχει κυριαρχήσει η εκτίμηση πως όταν η Τουρκία τεθεί σε τροχιά ένταξης θα υποχρεωθεί να προσαρμόσει σταδιακά τη στάση της και στο διμερές μέτωπο και να προσεγγίσει τα όποια προβλήματα με εποικοδομητικό και όχι επεκτατικό τρόπο. Πρόκειται για μία ελπίδα και σε καμία περίπτωση για βεβαιότητα. Θέματα που αφορούν π.χ. τα δικαιώματα του Πατριαρχείου και τις περιουσίες Κωνσταντινουπολιτών είναι αλήθεια ότι θα τεθούν εκ των πραγμάτων σε νέο ευνοϊκό πλαίσιο. Δεν ισχύει σίγουρα το ίδιο για τα μεγάλα πολιτικά προβλήματα.

Ενδεικτικό της ανελαστικότητας των Τούρκων είναι το γεγονός ότι έχουν κλιμακώσει τις προκλήσεις τους στο Αιγαίο την περίοδο, που έχουν ζωτική ανάγκη το «ναι» της Αθήνας. Προφανώς, το θεωρούν δεδομένο, αφού η κυβέρνηση Καραμανλή έχει δηλώσει επισήμως ότι υποστηρίζει άνευ όρων το αίτημα της Άγκυρας. Δεν φρόντισε ούτε να διασυνδέσει το «ναι» της με την ακύρωση της απόφασης της τουρκικής Βουλής να χαρακτηρίσει αιτία πολέμου την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων από τα έξι στα 12 μίλια. Μία απόφαση, που έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση με τον ευρωπαϊκό πολιτικό πολιτισμό, δεδομένου ότι μετά την επικύρωση της διεθνούς συμφωνίας για το Δίκαιο της Θάλασσας, η Ελλάδα έχει το δικαίωμα να προχωρήσει στην επέκταση. Η Αθήνα διατηρεί το δικαίωμά της να επεκτείνει τα χωρικά της ύδατα, αλλά πολύ λογικά προτιμάει να το ασκήσει με συναινετικό τρόπο. Όπως είναι γνωστό, τα τελευταία χρόνια η θερμοκρασία στο Αιγαίο έχει πέσει. Σ' αυτό έχει συμβάλει και η επανέναρξη των διμερών διερευνητικών επαφών. Για το περιεχόμενο αυτών των επαφών, που διεξάγονται εδώ και πολύ καιρό, υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες. Η εικόνα είναι ασαφής κι ανολοκλήρωτη.

Δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι θα προκύψει συμφωνία, παρ' ότι οι διερευνητικές επαφές έχουν επεκταθεί σ' όλο το φάσμα των προβλημάτων. Υπενθυμίζουμε, ότι η προ καιρού επίσκεψη Ερντογάν στην Αθήνα αναζωπύρωσε την φιλολογία για παραπομπή του θέματος της υφαλοκρηπίδας στην Χάγη. Το ζήτημα αυτό, όμως, δεν είναι τόσο απλό. Η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας με τα χωρικά ύδατα στα έξι μίλια, ισοδυναμεί με απεμπόληση του δικαιώματος για επέκτασή τους. Το Διεθνές Δικαστήριο έχει αποφανθεί στην υπόθεση Κατάρ κατά Μπαχρέιν ότι δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί εκ των υστέρων επέκταση των χωρικών υδάτων. Υπενθυμίζουμε ότι η απόφαση του Ελσίνκι (Δεκέμβριος 1999) συνέστησε στην Ελλάδα και την Τουρκία (χωρίς να τις αναφέρει ρητά) να διαπραγματευθούν τις υπάρχουσες μεθοριακές διαφορές τους και άλλα συναφή θέματα. Στην ίδια απόφαση αναφέρεται ότι εάν δεν καταφέρουν να τις επιλύσουν, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα εξετάσει την κατάσταση και θα προωθήσει τη ρύθμιση των διαφορών, παραπέμποντάς τις στην Χάγη. Η Άγκυρα δεν έχει κρύψει την απροθυμία της να συμφωνήσει σε μία τέτοια εξέλιξη. Μη έχοντας αναγνωρίσει την δικαιοδοσία του Διεθνούς Δικαστηρίου, από νομικής απόψεως μπορεί να αρνηθεί την ευρωπαϊκή παρέμβαση. Από πολιτικής απόψεως, όμως, αυτό είναι εξαιρετικά δύσκολο, γιατί εάν το πράξει θα υπονομεύσει τον ευρωπαϊκό στόχο της.

Η τουρκική πλευρά προτιμάει μία διμερή διευθέτηση, η οποία δεν είναι υποχρεωτικό να προσλάβει την μορφή μίας συμφωνίας Αθήνας-Άγκυρας. Υπάρχει η εναλλακτική λύση ενός τόσο δεσμευτικού συνυποσχετικού, ώστε να είναι σχεδόν προκαθορισμένη η απόφαση της Χάγης. Υπενθυμίζουμε ότι το Διεθνές Δικαστήριο αποφασίζει με βάση το πλαίσιο που από κοινού έχουν προαποφασίσει στο συνυποσχετικό τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη. Η μεθόδευση αυτή έχει το πολιτικό πλεονέκτημα ότι εμφανίζει μία κατ' ουσίαν διμερή συμφωνία ως απόφαση δικαστικού οργάνου και ως εκ τούτου εξουδετερώνονται σε μεγάλο βαθμό οι εσωτερικές αντιδράσεις. Όπως προκύπτει και από τα ανωτέρω, υπάρχουν διπλωματικές ζυμώσεις, που αγγίζουν συνολικά σχεδόν το πακέτο των διμερών προβλημάτων. Προς το παρόν, πάντως, η Άγκυρα κάνει επίδειξη ανελαστικότητας και προκλητικότητας. Επιμένει να μην αναγνωρίζει την Κυπριακή Δημοκρατία, γεγονός που προσβάλλει πρωτίστως την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο Γκίντερ Φερχόιγκεν αρνήθηκε επιμόνως να συμπεριλάβει στην έκθεσή του κάποιους όρους για το Κυπριακό, συνεχίζοντας να κινείται στη γραμμή που είχε προδιαγράψει η προ καιρού δήλωσή του, ότι η αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρα-

τίας από την Τουρκία «δεν αποτελεί προϋπόθεση» για τον καθορισμό της πολυπλοκότητας ημερομηνίας.

Ο (μέχρι τώρα αρμόδιος για την διεύρυνση) επίτροπος υποχρεώθηκε να ανασκευάσει, αλλά οι Τούρκοι πήραν το μήνυμα και το παίζουν αδιάλλακτοι. Δεν αναγνωρίζουν την Κυπριακή Δημοκρατία και δεν έχουν υπογράψει το πρωτόκολλο τελωνειακής ένωσης μαζί της, όπως επιβάλλεται από τους κοινοτικούς κανόνες. Περιορίστηκαν να αναφέρουν την Κύπρο σ' ένα σχετικό Προεδρικό Διάταγμα, προκειμένου μ' αυτό το τέχνασμα να τηρήσουν τα προσχήματα. Συνεχίζουν, επίσης, να θέτουν βέτο εναντίον της σε μία σειρά διεθνών οργανισμών, απαγορεύουν στα κυπριακά πολιτικά αεροπλάνα να διέρχονται από τον τουρκικό εναέριο χώρο και στα εμπορικά πλοία με κυπριακή σημαία να προσεγγίζουν σε τουρκικά λιμάνια. Όλα αυτά, όταν αγωνίζονται να τεθούν τον Δεκέμβριο σε τροχιά ένταξης κι όταν η ικανοποίηση του τουρκικού αιτήματος προϋποθέτει το «ναι» της Λευκωσίας. Ο πρόεδρος Παπαδόπουλος δεν έχει πρόθεση να παρεμποδίσει την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας. Δεν είναι δυνατόν, όμως, να συζητείται η έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της και η Άγκυρα να μην έχει αναγνωρίσει μία χώρα-μέλος. Η Λευκωσία προβληματίζεται για το ενδεχόμενο άσκησης βέτο. Αυτό προκύπτει από τις μέχρι τώρα επίσημες δηλώσεις. Η επίσκεψη Καραμανλή φαίνεται να απομάκρυνε κάπως αυτό το ενδεχόμενο, αλλά το τοπίο είναι πολύ θολό για να διακινδυνεύσουμε πρόβλεψη.

Τα όσα λέγονται ότι η ελληνική και η κυπριακή κυβέρνηση θα έχουν την ευκαιρία να θέσουν τους όρους τους τους επόμενους μήνες είναι αβάσιμη προπαγάνδα. Την επόμενη φορά που η Άγκυρα θα έχει ανάγκη το «ναι» τους θα έλθει μετά 10-15 χρόνια, εάν και εφόσον τεθεί θέμα ένταξης. Το γεγονός ότι το μετακεμαλικό καθεστώς δεν έχει ακόμα αναγνωρίσει την Κυπριακή Δημοκρατία είναι πολιτικά παράλογο, αλλά και απολύτως ενδεικτικό της νοστροπίας του. Ουσιαστικά, θέλει την Ευρώπη «α λα καρτ». Με τα δικαιώματα, αλλά χωρίς τις υποχρεώσεις! Δεν θα είχε την πολυτέλεια να συμπεριφέρεται μ' αυτόν τον τρόπο, όμως, εάν η Λευκωσία είχε καταστήσει σαφές ότι όρος για να ψηφίσει τον Δεκέμβριο υπέρ της έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας είναι να έχει προηγηθεί η επίσημη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας από την Άγκυρα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τόσο οι Αμερικανοί όσο και οι υποστηρικτές της τουρκικής ένταξης θα ασκούσαν ασφυκτικές πιέσεις. Ποιο κοινοτικό όργανο, όμως, θα μπορούσε να κατηγορήσει την κυπριακή κυβέρνηση γι' αυτήν την τόσο αυτονόητη προϋπόθεση που θέτει;

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να τονιστεί ότι θα ήταν δυσμενέστατη για τα ελληνικά συμφέροντα και η λύση της «ειδικής σχέσης», που αντιπροτείνουν όσοι Ευρωπαίοι αντιτίθενται σήμερα στην ένταξη της Τουρκίας. Στην πράξη, η «ειδική σχέση» θα εξασφάλιζε στην Ευρωπαϊκή Ένωση την προνομιακή πρόσβαση στην τουρκική αγορά και στην Άγκυρα προνομιακές πολιτικές σχέσεις και ένα πακέτο οικονομικής βοήθειας. Το μετακεμαλικό καθεστώς δεν θα είχε, όμως, καμία υποχρέωση πολιτικής προσαρμογής στα ευρωπαϊκά πρότυπα και κατά πάσα πιθανότητα οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα επεδείκνυαν μεγάλη ανοχή σε κάθε είδους αυθαιρεσίες της Άγκυρας, μη εξαιρουμένων κι αυτών στην Κύπρο και στο Αιγαίο. Με άλλα λόγια, εάν οι Ευρωπαίοι κατάφερναν με την «ειδική σχέση» να εγκαταστήσουν την Τουρκία στον προθάλαμο, αποκλείοντάς την από το κυρίως ευρωπαϊκό σπίτι, θα φρόντιζαν να της κάνουν πολύ άνετη τη θέση της εκεί. Με την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, αντιθέτως, θα δούμε Ευρωπαίους, που δεν θέλουν την Τουρκία στην Ένωση, να επικαλούνται την συμπεριφορά της Άγκυρας στην Κύπρο και στο Αιγαίο για να της κάνουν την ζωή δύσκολη και να παρεμποδίσουν την ενταξιακή της πορεία.